

DOI: <https://doi.org/10.22034/isqs.2024.47841.2265>
Print ISSN: X2588-414
Online ISSN: X2783-5081
Pages: 1-24

Received: 29/ 12 /2023

Accepted: 31/ 08 /2024

Original Research

A study and critique of the translation of the emphatic sentences with the emphatic nun in the Holy Quran

Seyyed Mehdi Masboogh

Professor, Department of Arabic
Language and Literature, Bu-Ali Sina
University, Hamedan,
Iran.(Corresponding Author),
smm@basu.ac.ir

Afsaneh Mesbahi Hamrah

PhD student of Arabic language and
literature, Bu-Ali Sina University,
Hamedan, Iran

Abstract

The translation of the Qur'an is highly sensitive due to its rhetorical and syntactic subtleties and is usually considered as one of the most difficult types of translation. Among these rhetorical subtleties is the emphatic nun, which always comes in the form of a syntactic structure to emphasize the content of the verb or sentence, and in each structure and style, it implies a specific meaning. It is very clear that the translator, knowing such a linguistic phenomenon, has overcome some of the challenges of translating the Qur'an and will not stumble in conveying its exact meaning. Therefore, in this research, in order to understand the semantic function of non-emphasis in the Holy Qur'an and with a descriptive-analytical method and a confrontational approach, the translation process of "non-emphasis" in four Persian translations by Mr. Elahi Qomshaei, Foladvand, Ansarian and Makarem Shirazi from Surah Araf has been criticized. The result of the research showed that there are complications in the category of finding the equivalent of the noun for emphasis in terms of plurality in one verse and some syntactic subtleties, which caused the translation to fail due to lack of accuracy. The most appropriate semantic equivalent of emphatic nun in positive sentences is the emphatic adverb "certainly" and in negative sentences the adverb "never" and among the translators, Ansarian has acted more successfully than the other three translators.

Key words: Persian translations, failure of translation, emphatic nun, Surah A'raf, Holy Quran.

Introduction

The Holy Qur'an is the miraculous word of the wise God, which has a deep inner meaning and a pleasant expression, and as time passes, its hidden concepts and secrets become more apparent. This heavenly book is a chain-like collection of lexical, semantic, morphological, syntactical and rhetorical subtleties, whose literary format has been drawn on the body of its high meanings, and the separation and reversal of all these subtleties and subtleties. Together is basically impossible. At the same time, not paying attention to each one makes the meaning slip and endangers the principle of trustworthiness in translation. This issue is a remarkable point that increases the importance of the translation of the Holy Quran compared to the translation of other texts and shows that the translators of the Quran cannot provide an accurate and perfect translation on their own. One of the common and customary methods of expression in any language is the emphasis style; Emphasis means fixing and subordinating a meaning and concept in the audience's mind in order to clear any doubts by using tools, words and special expressive styles. Among the literary subtleties and syntactic points of the Qur'an is the emphasis with non, which is used in various syntactic constructions. It is very clear that the translation of such a linguistic phenomenon - due to the lack of an exact equivalent in the Persian language - faces challenges, and some of its constructions are untranslatable, and translators stumble in conveying its exact meaning; Therefore, it is necessary to provide a suitable method for translation and equivalence, and this study was written with this purpose.

Research background

Due to the importance of the translation of the Qur'an, several studies have been conducted on the translation of the Qur'an and its syntactic structure. Among the most important of these researches, we can refer to the Master's thesis entitled "Emphasis Style in the Qur'an in the First Fifteen Parts and Part 30" written by Azam Hashemian at Ferdowsi University of Mashhad, in which the style of emphasis It has been examined in the first and thirtieth parts of the Holy Quran. In addition, several articles have been written in the field of translation of rhetorical arrays and syntactic structures of the Holy Quran, including "Difficulty of translating metaphors with an emphasis on the methods of inverting Quranic metaphors in Tabari's translation". It is written by Alireza Baqir, which was published in the Qur'an and Hadith research magazine. At the end, we can mention the article "Methodology of Emphasis in Contemporary Translations of the Holy Quran" written by Mehdi Naseri, Rasool Dehghan Zad and Hassan Barznouni, which was published in the Quarterly Journal of Quran and Hadith Translation Studies.

Research method

This research, with the aim of understanding the semantic function of emphatic nun in the Qur'an and with a descriptive-analytical method and confrontational approach, the process of translation

of emphatic nun in four Persian translations of Elahi Qomshei, Foladvand, Ansarian and Makarem Shirazi from Surah A'raf evaluates and measures.

Result

In this research, we analyzed 19 examples of the translation of sentences emphasized with nun in the translations of Mr. Alhid Qomshaei, Foladvand, Ansarian and Makarem Shirazi from Surah A'raf and it was found that the equivalent of the accented nun in Persian language is a special emphasis adverb. Special adverbs in the Persian language are usually placed after the subject and in some cases after the object and always carry the title of the adverb with them; A title that makes them unnecessary to appear in other roles (verb, subject, etc.) and vice versa, other elements cannot play their role either. Attention should also be paid to the fact that there is no mistake between the equivalent of the emphatic noun and the absolute object, due to their similarity in the target language, as some translators, including Elahi Qomshehi, have done in several cases. Unintentionally, they have suffered this slip. In general, it can be said: among the special adverbs, the adverb "definitely" (in positive sentences) and the adverb "never" (in negative sentences) are the most appropriate equivalents for translating emphatic nun in Persian language. Among the translators, Ansarian has been more successful than the other three translators in terms of finding the most exact equivalents (15 cases) and respecting the linguistic structure in most cases.

DOI: <https://doi.org/10.22034/isqs.2024.47841.2265>

شاپای چاپی X2588-414

شاپای الکترونیکی X2783-5081

صفحات: ۱-۲۴

دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۰۸

پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۱۰

مقاله پژوهشی

بررسی و نقد ترجمه‌های مؤکد با نون تأکید در قرآن کریم

سید مهدی مسبوق* استاد، گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران

افسانه مصباحی همراه دانشجوی دکتری زبان و ادبیات عربی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران

چکیده

ترجمه قرآن، به علت داشتن ظرایف و دقایق بلاغی و نحوی از حساسیت بالایی برخوردار است و معمولاً به عنوان یکی از دشوارترین انواع ترجمه به شمار می‌رود. از جمله این ظرافت‌های بلاغی، تأکید با نون است که همواره در قالب یک ساختار نحوی، جهت تأکید مضمون فعل یا جمله می‌آید و در هر ساختار و اسلوبی بر معنایی خاص دلالت دارد؛ پرواضح است که مترجم با شناخت چنین پدیده زبانی، بخشی از چالش‌های ترجمه قرآن را پشت سر گذاشته و در انتقال معنای دقیق آن - با رعایت اصول بلاغی - دچار لغزش نمی‌شود. لذا در این جستار به منظور شناخت کارکرد معنایی نون تأکید در قرآن کریم و با روش توصیفی - تحلیلی و رویکرد مقابله‌ای، فرآیند ترجمه «نون تأکید» در چهار ترجمه فارسی آقایان الهی قمشه‌ای، فولادوند، انصاریان و مکارم‌شیرازی از سوره اعراف مورد نقد و بررسی قرار گرفته است. برآیند پژوهش نشان داد که در مقوله معادل‌یابی برای نون تأکید از جهت تعدد در یک آیه و برخی ظرافت‌های نحوی، پیچیدگی‌هایی وجود دارد که عدم دقت نظر در آن ترجمه را دچار نارسایی کرده است. مناسب‌ترین معادل معنایی نون تأکید ثقیله در جمله-

* smm@basu.ac.ir نویسنده مسئول:

های مثبت، قید تأکید «قطعاً» و در جمله‌های منفی قید «هرگز» است و در میان مترجمان، انصاریان نسبت به سه مترجم دیگر موفق‌تر عمل کرده‌است.

واژه های کلیدی: ترجمه‌های فارسی، نارسایی ترجمه، نون تأکید، سوره اعراف، قرآن کریم.

۱. مقدمه

قرآن کریم، کلام معجز خداوند حکیم است که باطنی عمیق و بیانی دلنشین دارد و هرچه زمان می‌گذرد، مفاهیم و اسرار نهفته آن آشکارتر می‌گردد. این کتاب آسمانی، مجموعه زنجیرواری از ظرافت‌های لغوی، معنایی، صرفی، نحوی و بلاغی است که قالب ادبی بر پیکر معانی والای آن کشانده شده است و تفکیک و برگردان همه این دقایق و ظرافت‌ها با هم اساساً امری ناممکن است. در عین حال عدم توجه به هر یک، معنا را دچار لغزش نموده و اصل امانتداری را در ترجمه به مخاطره می‌کشاند. این مسئله، نکته قابل ملاحظه‌ای است که اهمیت ترجمه قرآن کریم را در مقایسه با ترجمه متون دیگر فراتر می‌برد و نشان می‌دهد که مترجمان قرآن نمی‌توانند به‌تنهایی ترجمه‌ای دقیق و بی‌نقص ارائه دهند. از طرف دیگر، جست‌وجو در آثار عالمان و مترجمان پیشین نشان می‌دهد که آنان درصدد بررسی جدی ترجمه‌های پیش از خود و شفاف‌سازی نقص‌های موجود در ترجمه‌ها برنیامده‌اند (ر.ک: حجّت، ۱۳۷۸: ۵۰).

یکی از روش‌های بیانی متداول و مرسوم در هر زبانی، اسلوب تأکید است؛ تأکید عبارت است از تثبیت و تمکین یک معنا و مفهوم در ذهن مخاطب جهت رفع هرگونه شک و تردید با استفاده از ادوات و کلمات و اسلوب‌های خاص بیانی. از جمله ظرافت‌های ادبی و نکات نحوی زیان قرآن، تأکید با نون است که در ساخت-های نحوی مختلف به کار می‌رود. پرواضح است ترجمه چنین پدیده زبانی - به علت نداشتن معادل دقیق در زبان فارسی - با چالش‌هایی مواجه است و برخی ساخت‌های آن ترجمه ناپذیر می‌نماید و مترجمان در انتقال معنای دقیق آن دچار لغزش می‌شوند؛ بنابراین ارائه الگویی مناسب برای ترجمه و معادل‌یابی آن امری ضروری است که پژوهش حاضر با این هدف سامان یافته است. نون تأکید بر دو نوع است: ثقیله (مشدد) و خفیفه (غیر مشدد). تأکید در نون ثقیله بیشتر از نون خفیفه است؛ زیرا به قول نحویان: «زیادة البناء تُدَلُّ علی زیادة المعنی غالباً» (الشرتونی، ۱۳۸۸: ۵۰). نون ثقیله ۲۳۳ بار در قرآن کریم به کار رفته است. «نون تأکید ثقیله و خفیفه در جمله فعلیه همان کاری را انجام می‌دهد که حرف تأکید (إِنَّ و إِنْ) در جمله اسمیه انجام می‌دهد و هر دوی آن‌ها برای تأکید به کار می‌روند» (السامرائی، ۱۴۲۸: ۱۳۳/۴). نون تأکید جزو حروف معانی است و هدف از کاربست

آن تأکید معنای فعل است و فقط بر سر افعال مضارع وارد می‌شود و از دو جهت بر آن تأثیر می‌گذارد: یکی تأثیر لفظی که فعل را مبنی می‌کند و تأثیر معنوی که معنای آن را به معنای آینده اختصاص می‌دهد (ابن النائم، ۱۳۴۲: ۲۵۲).

در زبان فارسی از تأکید با عنوان «قید تأکید» یاد می‌شود و در مفاهیم و گروه‌های قیدی بی‌شماری نمود می‌یابد. می‌توان گفت گروه قیدی متناسب با معنای نون تأکید در فارسی، همان گروه قیدی ایجاب و منفی است که به برخی از آن‌ها عنوان «قید ویژه» و یا «قید مختص» اطلاق می‌شود. ایجاب: یقیناً، حتماً، مطمئناً... و منفی: هیچ، هرگز، ابداً.... (ر.ک: فرشیدورد، ۱۳۹۳: ۲۵۶-۲۵۷). زبان عربی از زبان‌های غیر خویشاوند با زبان فارسی محسوب می‌شود که تأثیر زیادی در زبان فارسی داشته و این تأثیر به وام‌گیری واژگانی و تا حدودی تأثیر در دستور زبان است (همان: ۳۱). این در حالی است که هر زبان قواعد و ساختارهایی را در درون خود جای داده است و انتقال مفاهیم این ساختارها از زبانی به زبان دیگر منوط به آشنایی با فرهنگ و یا ویژگی مشترک بین آن دو است؛ در غیر این صورت انتقال معنا دشوار می‌نماید. از این‌رو، تفاوت ساختار زبان فارسی و عربی و نیز ظرافت معنایی متن قرآن در اغلب اوقات مترجمان را در معادل‌سازی نون تأکید با مشکل مواجه نموده است، و گاهی ایشان را بر آن می‌دارد تا از برگردان نون تأکید چشم‌پوشی کنند و یا این‌که در معادل‌یابی نون تأکید دچار لغزش شوند و ترجمه نارسایی ارائه دهند. با توجه به مسائل فوق پژوهش پیش‌رو می‌کوشد که آیات مؤکد با نون ثقیله و معادل‌های فارسی آن را در فرآیند ترجمه مورد بررسی قرار دهد. از همین‌رو، ابتدا مروری بر ساختار نحوی نون تأکید در زبان عربی خواهیم داشت و سپس به معرفی قید تأکید در زبان فارسی، انواع و جایگاه آن در جمله می‌پردازیم و نمونه‌هایی از آیات مؤکد را در سوره اعراف بررسی خواهیم نمود. دلیل انتخاب سوره اعراف از دو جهت است. نخست این‌که نون تأکید در آن با ۱۹ بار تکرار دارای بسامد بالایی است و دیگر این‌که ساختارهای نحوی آیات مشتمل بر نون تأکید در آن از تنوع زیادی برخوردار است. بر این اساس به منظور شناخت کارکرد معنایی نون تأکید در قرآن و با روش توصیفی - تحلیلی و رویکرد مقابله‌ای، فرایند ترجمه نون تأکید را در چهار ترجمه فارسی الهی‌قمشه‌ای، فولادوند، انصاریان و مکارم‌شیرازی از اعراف مورد ارزیابی و سنجش قرار می‌دهیم. پرسش‌هایی که از رهگذر این پژوهش در پی پاسخ‌گویی به آن هستیم، عبارت‌اند از:

۱. مناسب‌ترین معادل معنایی نون تأکید ثقیله در فارسی چیست؟

۲. کدام یک از مترجمان در انتقال معنای نون تأکید ثقیله موفق‌تر عمل کرده‌اند؟

۳. عمده چالش‌های پیش روی مترجمان در برگردان آیه‌های مؤکد با نون چیست؟

۲. پیشینه پژوهش

با توجه به اهمیت مقوله ترجمه قرآن، پژوهش‌های متعددی در خصوص ترجمه قرآن و ساختار نحوی آن صورت گرفته است. از مهم‌ترین این پژوهش‌ها می‌توان به پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، تحت عنوان «اسلوب تأکید در قرآن در پانزده جزء اول و جزء سی» نوشته اعظم هاشمیان در دانشگاه فردوسی مشهد اشاره نمود که در آن، اسلوب تأکید در دو جزء اول و سی‌ام قرآن کریم بررسی شده است. افزون بر این، مقالاتی چند در حوزه ترجمه آرایه‌های بلاغی و ساختارهای نحوی قرآن کریم به رشته تحریر درآمده است که از آن جمله «دشواری ترجمه استعاره با تأکید بر شیوه‌های برگردان استعاره‌های قرآنی در ترجمه طبری» نوشته علیرضا باقر است که در مجله پژوهش‌نامه قرآن و حدیث منتشر شده است. این مقاله پس از نگاهی گذرا به تعریف استعاره و نیز نظریه‌های نو درباره ترجمه استعاره و شیوه‌های آن، برگردان استعاره‌های قرآنی در ترجمه طبری را موردبررسی قرار می‌دهد. در پایان نیز می‌توان مقاله «روش‌شناسی ترجمه ادوات تأکید در ترجمه‌های معاصر قرآن کریم (مطالعه موردی: إن، إنما، نون تأکید)» نوشته مهدی ناصری، رسول دهقان‌ضاد و حسن برزنونی را نام برد که در فصلنامه مطالعات ترجمه قرآن و حدیث منتشر شده است. در این مقاله توضیحی مختصر در خصوص ادوات تأکید و تبیین گستره وسیع آن ارائه شده، سپس با تقسیم‌بندی روش‌های ترجمه قرآن یعنی: تحت‌اللفظی، وفادار و تفسیری، پردازش و تحلیل روش‌های آن‌ها در ترجمه ادوات تأکید موردبررسی قرار گرفته است. با توجه به این‌که تاکنون پژوهشی مستقل در خصوص کارکرد معنایی نون تأکید و چالش‌های برگردان آیات مؤکد با نون تأکید صورت نگرفته است، پژوهش پیش‌رو می‌کوشد به این ضرورت، اهتمام ورزیده و الگوی معنایی مناسبی را در این حوزه ارائه دهد.

۳. کارکرد نون تأکید در سوره اعراف

سوره اعراف از سوره‌های مکی است. در سوره‌های «مکی» غالباً بحث از مبدأ و معاد، اثبات توحید و دادگاه رستاخیز و مبارزه با شرک و بت‌پرستی و تثبیت مقام و موقعیت انسان در جهان آفرینش به میان آمده است

(مکارم شیرازی و همکاران، ۱۳۸۴: ۹۷/۶). در ادامه به سنجش و ارزیابی رویکرد مترجمان به برگردان آیات مؤکد با نون تأکید در سوره اعراف می‌پردازیم.

۳-۱. ﴿فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ﴾ (اعراف / ۶).

* فولادوند: پس قطعاً از کسانی که [پیامبران] به‌سوی آنان فرستاده شده‌اند خواهیم پرسید و قطعاً از [خود] فرستادگان [نیز] خواهیم پرسید.

* انصاریان: [روز قیامت] از کسانی که پیامبران به سویشان فرستاده شده [درباره‌ی پذیرفتن و نپذیرفتن رسالت پیامبران] و از شخص پیامبران [درباره‌ی تبلیغ دین] به‌طور یقین پرسش خواهیم کرد.

* مکارم شیرازی: به یقین، (هم) از کسانی که پیامبران به‌سوی آنها فرستاده شدند سؤال خواهیم کرد (و هم) از پیامبران سؤال می‌کنیم.

* الهی‌قمشه‌ای: البته ما هم از امت‌ها که پیامبران به سویشان آمدند و هم از پیغمبران آنها بازخواست خواهیم کرد.

در این آیه، نون تأکید هم به فعل معطوف علیه (لَنَسْأَلَنَّ) اول ملحق شده و هم به فعل معطوف (لَنَسْأَلَنَّ) دوم؛ و چون عطف به وسیله «واو» صورت گرفته است، تأکید موجود در جمله بر هر دو فعل اطلاق می‌گردد. «گاهی برای اینکه همه عناصر زبانی از جمله (معنا و پیام، بلاغت کلام، عناصر صرفی و نحوی و امثال این‌ها) به‌طور معقول و علمی به زبان مقصد منتقل گردد، می‌بایست بنا بر صورت و اقتضا تغییراتی پدید آید؛ یکی از این تغییرات، حذف از متن مبدأ است» (قلی‌زاده، ۱۳۸۰: ۱۵).^۱ بر این اساس، ساختار زبانی و فصاحت نحوی زبان فارسی اقتضا می‌کند که از تکرار فعل دوم اجتناب کنیم. در ترجمه نخست، فولادوند هر دو نون تأکید در جمله را که در واقع بر یک عمل مشترک دلالت دارند، ترجمه کرده است. در ترجمه دوم، انصاریان یکی از دو نون تأکید را ترجمه کرده‌اند که درست است اما به اصل جایگزینی تأکید موجود در ترجمه توجهی نکرده‌اند. در ترجمه سوم، مکارم شیرازی نون تأکید نخست را ترجمه کرده و فعل معطوف را بدون تأکید آورده‌اند. در ترجمه چهارم، الهی‌قمشه‌ای فعل جمله پایه را به همراه برگردان نون تأکید و قید تکرار «هم» به هر دو جمله نسبت

داده‌اند. پس می‌توان گفت: ترجمه الهی‌قمشه‌ای نسبت به سه ترجمه نخست، به ساختار نحوی و معنایی متن مبدأ وفادارتر است.

ترجمه پیشنهادی: قطعاً، (هم) از کسانی که پیامبران به‌سوی آنان فرستاده شدند، سؤال خواهیم کرد و (هم) از خود پیامبران.

۲-۳. ﴿فَلَنُفِصِّنَّ عَلَيْهِم بِعِلْمٍ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ﴾ (اعراف / ۷).

* فولادوند: و از روی دانش به آنان گزارش خواهیم داد و ما [از احوال آنان] غایب نبوده‌ایم.

* انصاریان: بی‌تردید برای آنان [در آن روز، عقاید، اعمال و اخلاقشان را] از روی دانشی [دقیق و فراگیر] بیان خواهیم کرد [زیرا] ما هیچ‌گاه از آنان غایب نبوده‌ایم.

* مکارم‌شیرازی: و مسلماً (اعمالشان را) با علم (خود) برای آنان شرح خواهیم داد و ما هرگز غایب نبودیم (بلکه همه‌جا حاضر و ناظر اعمال بندگان هستیم).

* الهی‌قمشه‌ای: پس بر آنان (حکایت حال آن‌ها را تماماً) به علم و بصیرت کامل بیان کنیم و ما از کردار آنان غایب و غافل نبوده‌ایم.

در ترجمه نخست، فولادوند برای نون تأکید معادلی را عنوان نکرده‌اند. در ترجمه دوم و سوم، انصاریان و مکارم‌شیرازی به ترتیب قید ایجاب (بی‌تردید و مسلماً) را معادل نون تأکید آورده‌اند که از نظر اصول نحوی صحیح است. در ترجمه چهارم هم، الهی‌قمشه‌ای به معادل نون تأکید اعتنا نکرده و جمله را به‌صورت نتیجه جمله استثناییه در آیه قبل ترجمه کرده‌اند.

ترجمه پیشنهادی: و قطعاً (اعمال و کردارشان را) با علم و معرفت برای آنان شرح خواهیم داد و ما از آنان غافل نبوده‌ایم.

۳-۳. ﴿قَالَ فِيمَا أُغْوَيْتَنِي لِأَفُودَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ (اعراف / ۱۶).

* فولادوند: گفت: پس به سبب آنکه مرا به بیراهه افکندی، من هم برای [فریفتن] آنان حتماً بر سر راه راست تو خواهم نشست.

* انصاریان: گفت: به سبب اینکه مرا به بیراهه و گمراهی انداختی، یقیناً بر سر راه راست تو [که رهروانش را به سعادت ابدی می‌رساند] در کمین آنان خواهم نشست.

* مکارم شیرازی: گفت: اکنون که مرا گمراه ساختی، من بر سر راه مستقیم تو، در برابر آنها کمین می‌کنم!
* الهی قمشه‌ای: شیطان گفت که چون تو مرا گمراه کردی من نیز البته در کمین بندگانت در سر راه راست تو می‌نشینم.

در ترجمه اول و دوم، فولادوند و انصاریان به نقش معنایی نون تأکید در ترجمه توجه کرده و به ترتیب قید ایجاب (حتماً و یقیناً) را معادل آن عنوان کرده‌اند. در ترجمه سوم، مکارم شیرازی از ترجمه نون تأکید صرف نظر کرده و برای نشان دادن تأکید نهفته در جمله فقط به آوردن نشانه نگارشی «!» اکتفا کرده‌اند. در ضمن ایشان معنای «باء سبیه» در جمله‌ی (فِيمَا أَعْوَيْتَنِي) را بر خلاف سه مترجم دیگر، در ترجمه منتقل نکرده‌اند. در ترجمه چهارم هم، الهی قمشه‌ای قید (البته) را عنوان کرده‌اند اما بر اساس اصل تعادل ساختاری می‌بایست تغییراتی در جایگاه عناصر نحوی (صراطکَ المستقیم و لَهُمْ) صورت گیرد (قلی‌زاده، ۱۳۸۰: ۱۶). در این میان ترجمه انصاریان به زبان معیار نزدیک‌تر است.

ترجمه پیشنهادی: گفت: پس، به سبب اینکه مرا به گمراهی افکندی، (من هم) بی‌شک بر سر راه مستقیم تو در کمین آنان خواهم نشست.

۳-۴. ﴿ثُمَّ لَآتِيَنَّهُمْ مِّنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ﴾ (اعراف / ۱۷).

* فولادوند: آن‌گاه از پیش‌رو و از پشت سرشان و از طرف راست و از طرف چپشان بر آنها می‌تازم و بیشترشان را شکرگزار نخواهی یافت.

* انصاریان: سپس از پیش‌رو و پشت سر و از طرف راست و از جانب چپشان بر آنان می‌تازم و [تا جایی آنان را دچار وسوسه و اغواگری می‌کنم که] بیشترشان را سپاسگزار نخواهی یافت.

* مکارم شیرازی: پس از پیش‌رو و از پشت سر و از طرف راست و از طرف چپ آنها، به سراغشان می‌روم و بیشتر آنها را شکرگزار نخواهی یافت!

* الهی قمشه‌ای: آن‌گاه از پیش‌روی و از پشت سر و طرف راست و چپ آنان درمی‌آیم (و هر یک از قوای عامله و ادراکی آنها را به میل باطل می‌کشم) و بیشتر آنان را شکرگزار نعمت نخواهی یافت.

در این آیه، هیچ‌یک از مترجمان به برگردان نون تأکید در ترجمه توجه نکرده‌اند. اگرچه فعل مضارع (لَأَتَيْنَهُمْ) به وسیله «ثم» به فعل مضارع (أَفْعُدْنَ) در آیه قبل عطف شده است؛ اما، چون این حرف برای عطف در ترتیب زمانی زیاد به کار می‌رود، می‌بایست جهت رعایت تعادل ترجمه‌ای، معادل تأکیدی نون آورده شود.

ترجمه پیشنهادی: آن‌گاه، به‌طور قطع از پیش‌رو و از پشت سر و از طرف راست و از طرف چپ بر آنان وارد می‌شوم و بیش‌تر آنان را سپاسگزار (نعمت‌های خود) نخواهی یافت.

۳-۵. ﴿قَالَ أَخْرِجْ مِنْهَا مَذْمُوماً مَدْحُوراً لِّمَن تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ﴾ (أعراف / ۱۸).

* فولادوند: فرمود: نکوهیده و رانده، از آن [مقام] بیرون شو که قطعاً هر که از آنان از تو پیروی کند، جهنم را از همه شما پُر خواهَم کرد.

* انصاریان: خدا فرمود: از این جایگاه و منزلت نکوهیده و مطرود بیرون شو که قطعاً هر که از آنان از تو پیروی کند، بی‌تردید جهنم را از همه شما لبریز خواهَم کرد.

* مکارم‌شیرازی: فرمود: از آن (مقام)، با ننگ و عار و خواری، بیرون رو و سوگند یاد می‌کنم که هر کس از آن‌ها از تو پیروی کند، جهنم را از شما همگی پُر می‌کنم!

* الهی قمشه‌ای: خدا گفت: از این مقام بیرون شو که تو نکوهیده و رانده‌ی درگاه مایی، هر که از فرزندان آدم تو را پیروی کند جهنم را از تو و آنان به‌یقین پُر می‌گردانم.

در ترجمه نخست، فولادوند به معنای نون تأکید در ترجمه توجه کرده و قید (قطعاً) را برابر آن آورده است؛ اما بار تأکیدی جمله کم‌تر است؛ چراکه بین «تأکید و فعل مؤکد» در جواب شرط فاصله افتاده و مشخص نیست قید قطعاً برای تأکید جمله اول آمده یا فعلی که در جایگاه جواب برای قسم مقدر است. در ترجمه دوم، انصاریان دو قید (قطعاً و بی‌تردید) را برای تأکید جمله عنوان کرده‌اند؛ قید «قطعاً» معادل لام قسم در (لَمَن تَبِعَكَ) و قید «بی‌تردید» معادل نون تأکید در (لَأَمْلَأَنَّ) است. تأکید دوم از نظر اصول معنایی صحیح است، اما در مورد تأکید اول می‌توان گفت هیچ نکته بلاغی در آن نهفته نیست و با زبان معیار فارسی نامأنوس است. در ترجمه سوم هم، مکارم‌شیرازی به برگردان نون تأکید اعتنا نکرده‌اند؛ و در ترجمه چهارم، الهی قمشه‌ای قید (به‌یقین) را به‌عنوان معادل نون ذکر کرده، اما نکته نحوی آن را – در خصوص تأکید – رعایت نکرده‌اند.

ترجمه پیشنهادی: خداوند (در خطاب به شیطان) گفت: از این مقام با ننگ و عار بیرون شو، هرکسی از آنان (جن و انس) از تو پیروی کند بی شک جهنم را از همه شما پر خواهم کرد.

۳-۶. ﴿قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ (اعراف / ۲۳).

* فولادوند: گفتند: پروردگارا، ما بر خویشتن ستم کردیم و اگر بر ما نبخشایی و به ما رحم نکنی، مسلماً از زیانکاران خواهیم بود.

* انصاریان: گفتند: پروردگارا! ما بر خود ستم ورزیدیم و اگر ما را نیامرزی و به ما رحم نکنی مسلماً از زیانکاران خواهیم بود.

* مکارم شیرازی: گفتند: پروردگارا! ما به خویشتن ستم کردیم و اگر ما را نبخشی و بر ما رحم نکنی از زیانکاران خواهیم بود.

* الهی قمشه‌ای: گفتند: خدایا، ما بر خویشتن ستم کردیم و اگر تو ما را نبخشی و به ما رحمت و رأفت نفرمایی سخت از زیانکاران خواهیم بود.

در ترجمه اول و دوم، فولادوند و انصاریان قید (مسلماً) را معادل نون تأکید ذکر کرده‌اند و تعادل نحوی و معنایی بر ترجمه ایشان دیده می‌شود. در ترجمه سوم هم، مکارم شیرازی به برگردان نون تأکید توجه نکرده‌اند. در ترجمه چهارم، الهی قمشه‌ای قید تأکید (سخت) را که معادل «مفعول مطلق» در زبان فارسی است، به‌عنوان معادل نون تأکید آورده‌اند.

ترجمه پیشنهادی: گفتند: پروردگارا! ما به خویشتن ستم روا داشتیم و اگر (خطای) ما را نبخشایی و به ما لطف و رحمت عنایت نکنی، قطعاً از زیانکاران خواهیم بود.

۳-۷. ﴿يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُم مِّنَ الْجَنَّةِ يَنزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْآتِهِمَا إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِّنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ (اعراف / ۲۷).

* فولادوند: ای فرزندان آدم، زهار تا شیطان شما را به فتنه نیندازد چنان‌که پدر و مادر شما را از بهشت بیرون راند و لباسشان را از ایشان برکند تا عورت‌هایشان را بر آنان نمایان کند. در حقیقت، او و قبيله‌اش، شما را از آنجاکه آن‌ها را نمی‌بینید، می‌بینند ما شیاطین را دوستان کسانی قرار دادیم که ایمان نمی‌آورند.

* انصاریان: ای فرزندان آدم! شیطان، شما را نفریید چنان که پدر و مادرتان را [با فریبکاریش] از بهشت بیرون کرد، لباسشان را از اندامشان برمی کشید تا شرمگاهشان را به آنان بنمایاند، او و دار و دسته اش شما را از آنجا که شما آنان را نمی بینید می بینند، ما شیاطین را سرپرست و یاران کسانی قرار دادیم که ایمان نمی آورند.

* مکارم شیرازی: ای فرزندان آدم! شیطان شما را نفریید، آن گونه که پدر و مادر شما را از بهشت بیرون کرد و لباسشان را از تنشان بیرون ساخت تا عورتشان را به آنها نشان دهد! چه اینکه او و همکارانش شما را می بینند از جایی که شما آنها را نمی بینید (اما بدانید) ما شیاطین را اولیای کسانی قرار دادیم که ایمان نمی آورند!

* الهی قمشه‌ای: ای فرزندان آدم، مبادا شیطان شما را فریب دهد چنان که پدر و مادر شما را از بهشت بیرون کرد، درحالی که جامه از تن آنان برمی کند تا قبايح آنان را در نظرشان پدیدار کند، همانا آن شیطان و بستگانش شما را می بینند از جایی که شما آنها را نمی بینید ما نوع شیطان را دوستدار و سرپرست کسانی قرار داده‌ایم که ایمان نمی آورند.

در ترجمه نخست، فولادوند شبه جمله «زنهار» را به عنوان معادل نون تأکید در فعل مضارع آورده‌اند و به اصول و ساختار نحوی آن در جمله دقت نکرده‌اند؛^۱ زیرا معادل نون تأکید در زبان فارسی قید تأکید ویژه (مختص) است که به جز نقش قیدی، نقش دیگری (فعل و...) را نمی پذیرد. در ضمن «هر یک از عناصر زبانی و ساختاری اعم از اسم، فعل، حرف و غیره در بافتار متن، بر اساس نقشی که دارد و معنایی که افاده می کند دارای جایگاهی خاص است. عدم دقت در ترکیب عناصر مذکور موجب بروز مشکلاتی در معنا و بلاغت جمله و متن می گردد» (قلی زاده، ۱۳۸۰: ۱۹۵). در ترجمه دوم و سوم هم، نون تأکید ترجمه نشده است. در ترجمه چهارم، الهی قمشه‌ای قید (مبادا) را معادل نون تأکید قرار داده که از نظر اصل تعادل معنایی دقیق است.

ترجمه پیشنهادی: ای فرزندان آدم! مبادا شیطان شما را فریب دهد همان طور که پدر و مادرتان را عریان از بهشت بیرون کرد تا عورتشان را به آنان بنمایاند؛ درواقع شیطان و پیروانش شما را از جایی که آنها را نمی بینید، می بینند. حقیقت امر چنین است: ما شیاطین را اولیای کسانی قرار داده‌ایم که ایمان نمی آورند.

۸-۳. ﴿يَا بَنِي آدَمَ إِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي فَمَنْ اتَّقَى وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ (اعراف/

* فولادوند: ای فرزندان آدم، چون پیامبرانی از خودتان برای شما بیایند و آیات مرا بر شما بخوانند، پس هرکس به پرهیزگاری و صلاح گراید، نه بیمی بر آنان خواهد بود و نه اندوهگین می‌شوند.

* انصاریان: ای فرزندان آدم! چون پیامبرانی از جنس خودتان به سویتان آیند که آیات مرا بر شما بخوانند [به آنان ایمان آورید و آیات مرا عمل کنید] پس کسانی که [از مخالفت با آنان] پرهیزند و [مفاسد خود را] اصلاح کنند، نه بیمی بر آنان است و نه اندوهگین شوند.

* مکارم شیرازی: ای فرزندان آدم! اگر رسولانی از خود شما به سراغتان بیایند که آیات مرا برای شما بازگو کنند، (از آنها پیروی کنید) کسانی که پرهیزگاری پیشه کنند و عمل صالح انجام دهند (و در اصلاح خویش و دیگران بکوشند)، نه ترسی بر آنهاست و نه غمناک می‌شوند.

* الهی قمش‌ای: ای فرزندان آدم، چون پیغمبرانی از جنس شما بیایند و آیات ما را بر شما بخوانند، پس هرکه تقوا پیشه کرد و به کار شایسته شتافت هیچ ترس و اندوهی بر آنها نخواهد بود.

این آیه، آخرین خطاب به فرزندان حضرت آدم است و تشریح عام الهی را در خصوص پیروی از انبیا و متابعت از طریق وحی را - در کنار وسوسه‌های شیطان- با قاطعیت بیان می‌کند (موسوی همدانی، ۱۳۷۴: ۱۰۷/۸). با وجود اهمیت تأکید نهفته در فعل مضارع، هیچ‌یک از مترجمان به برگردان نون تأکید اعتنا نکرده و جمله را به صورت شرطیه ساده ترجمه کرده‌اند؛ در صورتی که نون تأکید به فعل شرط «إِذَا» ملحق شده تا به معنای فعل قطعیت بخشیده و هر نوع احتمالی را از بین ببرد.

ترجمه پیشنهادی: ای فرزندان آدم! بی‌شک فرستادگانی از (جنس) خودتان برای شما می‌آیند که آیات مرا برای شما بیان می‌کنند. پس کسانی که تقوا پیشه کنند و عمل صالح انجام دهند نه ترسی بر آنان است و نه اندوهگین می‌شوند.

۳-۹. ﴿قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ﴾ (اعراف/ ۸۸).

* فولادوند: سران قومش که تکبر ورزیدند، گفتند: ای شعیب، یا تو و کسانی را که با تو ایمان آورده‌اند، از شهر خودمان بیرون خواهیم کرد یا به کیش ما برگردید. گفت: آیا هرچند کراهت داشته باشیم؟

* انصاریان: اشراف و سران قومش که [از پذیرفتن حق] تکبر ورزیدند، گفتند: ای شعیب! مسلماً تو و کسانی را که با تو ایمان آورده‌اند از شهرمان بیرون می‌کنیم یا اینکه بی‌چون‌وچرا به آیین ما بازگردید. گفت: آیا هر چند که نفرت و کراهت [از آن آیین] داشته باشیم.

* مکارم‌شیرازی: اشراف زورمند و متکبر از قوم او گفتند: ای شعیب! به یقین، تو و کسانی را که به تو ایمان آورده‌اند، از شهر و دیار خود بیرون خواهیم کرد، یا به آیین ما بازگردید! گفت: آیا (می‌خواهید ما را بازگردانید) اگرچه مایل نباشیم.

* الهی قمشه‌ای: رؤسا و گردنکشان قوم او گفتند: ای شعیب ما تو و پیروانت را از شهر خویش بیرون می‌کنیم مگر آنکه به کیش ما برگردید. شعیب گفت: اگرچه با این نفرت که ما از آیین شما داریم (باز هم به آن بازگردیم)؟

در ترجمه نخست، به نقش تأکیدی نون در جمله توجه نشده و جمله به صورت ساده ترجمه شده است بنابراین در این ترجمه تعادل لغوی - معنایی برقرار نیست. در ترجمه دوم، انصاریان قید (مسلماً و بی‌چون‌وچرا) را معادل نون تأکید آورده‌اند. در ترجمه سوم، مکارم‌شیرازی فقط به برگردان نون تأکید در فعل نخست (لَتُخْرِجَنَّكَ) توجه کرده و از معنای تأکیدی فعل دوم غفلت کرده‌اند؛ بنابراین در بخش دوم این ترجمه تعادل معنایی و بلاغی برقرار نیست. در ترجمه چهارم، با وجود برقراری تعادل معنایی در ساختار جملات، به نقش تأکیدی نون در ترجمه عنایت نشده است و از این نظر تعادل لغوی در ترجمه برقرار نیست. با توجه به بررسی‌های صورت گرفته، ترجمه انصاریان از نظر تعادل نحوی - معنایی به متن اصلی وفادارتر است.

ترجمه پیشنهادی: جمعی از اشراف و سران قومش که مغرور شده بودند، گفتند: ای شعیب - قطعاً تو و کسانی را که با تو ایمان آورده‌اند از شهر (سرزمین) خود بیرون می‌کنیم و یا اینکه بدون تردید به آیین ما بازگردید. گفت: هر چند که (از آیین شما) کراهت داشته باشیم.

۱۰-۳. ﴿لَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِّنْ خِلَافٍ ثُمَّ لَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ﴾ (اعراف / ۱۲۴).

* فولادوند: دست‌ها و پاهایتان را یکی از چپ و یکی از راست خواهم برید پس همه‌ی شما را به دار خواهم آویخت.

* انصاریان: قطعاً دست‌ها و پاهایتان را یکی از چپ و یکی از راست جدا می‌کنم، سپس همه شما را به دار خواهم آویخت.

* مکارم‌شیرازی: سوگند می‌خورم که دست‌ها و پاهای شما را به‌طور مخالف [دست راست با پای چپ، یا دست چپ با پای راست] قطع می‌کنم سپس همگی را به دار می‌آویزم.

* الهی‌قمشه‌ای: همانا دست و پای شما را یکی از راست و یکی از چپ بریده و آن‌گاه همه را به دار خواهم آویخت.

در ترجمه نخست، اهتمامی به ترجمه نون تأکید صورت نگرفته و معنای تأکیدی نهفته در جمله مورد اهمال واقع شده است. در ترجمه دوم، انصاریان تنها به تأکید موجود در فعل معطوف علیه (لَأُقَطِّعَنَّ) اکتفا کرده و از تأکید نهفته در فعل معطوف چشم‌پوشی کرده‌اند که به نظر درست است؛ زیرا حرف ربط «سپس» در زبان فارسی دلالت بر ترتیب زمانی دارد و از نظر معنا هم به جمله اصلی (پایه) مرتبط است. در ترجمه سوم، مکارم‌شیرازی لام قسم را که بر قسم مقدر دلالت دارد ترجمه کرده‌اند و به نقش تأکیدی نون توجه نکرده‌اند. در ترجمه چهارم، الهی‌قمشه‌ای به معنای نون تأکید در هر دو فعل اعتنا نکرده‌اند و از این نظر ترجمه ایشان از تعادل واژگانی برخوردار نیست.

ترجمه پیشنهادی: مسلماً دست و پاهایتان را مخالف هم قطع خواهم کرد و آن‌گاه همه شما را به دار خواهم آویخت.

۱۱-۳. ﴿وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا يَا مُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ لَئِن كَشِفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ بِكَ بَنِي إِسْرَائِيلَ﴾ (اعراف / ۱۳۴).

* فولادوند: و هنگامی که عذاب بر آنان فرود آمد، گفتند: ای موسی، پروردگارت را به عهدی که نزد تو دارد برای ما بخوان، اگر این عذاب را از ما برطرف کنی حتماً به تو ایمان خواهیم آورد و بنی اسرائیل را قطعاً با تو روانه خواهیم ساخت.

* انصاریان: و هرگاه عذاب بر آنان فرود آمد، گفتند: ای موسی پروردگارت را به پیمانی که با تو دارد [و آن مستجاب کردن دعای توسل] برای ما بخوان که اگر این عذاب را از ما برطرف کنی یقیناً به تو ایمان می‌آوریم و بنی اسرائیل را با تو روانه می‌کنیم.

* مکارم شیرازی: هنگامی که بلا بر آنان مسلط می‌شد، می‌گفتند: ای موسی! از خدایت برای ما بخواه به عهدی که با تو کرده رفتار کند! اگر این بلا را از ما مرتفع سازی، قطعاً به تو ایمان می‌آوریم و بنی‌اسرائیل را با تو خواهیم فرستاد!

* الهی قمشه‌ای: و چون بلا بر آن‌ها واقع شد گفتند که ای موسی، خدایت را به عهدی که با تو دارد بخوان (تا این عذاب و بلا را از ما دور کند) که اگر رفع بلا کردی البته ایمان به تو می‌آوریم و بنی‌اسرائیل را به همراهی تو می‌فرستیم.

در ترجمه نخست، فولادوند به برگردان نون تأکید در افعال مضارع (لَتُؤْمِنَنَّ وَ لَنُرْسِلَنَّ) - که در جایگاه شرط قرار دارند- توجه کرده‌اند و به این ترتیب فصاحت و بلاغت موجود در تعداد جمله‌های آیه به ترجمه منتقل شده است. تنها اشکال موجود در ترجمه ایشان این است که: عبارت (وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ) را به نحوی ترجمه کرده‌اند که تنها، یک عذاب از آن حاصل می‌شود در صورتی که این آیه به ششمین عذاب نازل شده از سوی خدا و بدعهدی مداوم قوم حضرت موسی (ع) اشاره دارد. در ترجمه دوم، سوم و چهارم نیز به تأکید موجود در فعل معطوف علیه (لَتُؤْمِنَنَّ) توجه شده و مترجمان به ترتیب قید (یقیناً، قطعاً و البته) را معادل آن ذکر کرده‌اند و از معنای تأکیدی فعل دوم (معطوف) چشم‌پوشی کرده و به نکته نهفته در آن توجه نکرده‌اند.

ترجمه پیشنهادی: زمانی که بلا بر آنان نازل می‌شد می‌گفتند: ای موسی! از پروردگارت به عهدی که نزد تو دارد برای ما بخواه (رفع بلا کند). اگر بلا را از ما دور کنی، حتماً به تو ایمان خواهیم آورد و بدون شک بنی‌اسرائیل را با تو روانه خواهیم کرد.

۱۲-۳. ﴿وَلَمَّا سَقَطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا قَالُوا لَئِن لَّمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ (اعراف / ۱۴۹).

* فولادوند: و چون انگشت ندامت گزیدند و دانستند که واقعاً گمراه شده‌اند گفتند: اگر پروردگار ما به ما رحم نکند و ما را نبخشاید قطعاً از زیانکاران خواهیم بود.

* انصاریان: هنگامی که به شدت پشیمان شدند [و به باطل بودن گوساله‌پرستی آگاه گشتند.] و دانستند که قطعاً گمراه شده‌اند، گفتند: اگر پروردگاران ما به ما رحم نکند و ما را نیامرزد، یقیناً از زیانکاران خواهیم بود.

* مکارم شیرازی: و هنگامی که حقیقت به دستشان افتاد و دیدند گمراه شده‌اند، گفتند: اگر پروردگاران ما به ما رحم نکند و ما را نیامرزد، به‌طور قطع از زیانکاران خواهیم بود.

* الهی قمشه‌ای: و چون به خود آمدند و از آن عمل پشیمان شدند و دیدند که درست گمراهند (با خود) گفتند: اگر خدا ما را نبخشد و از ما نگذرد سخت از زیانکاران خواهیم بود.

در ترجمه نخست، فولادوند قید (قطعاً) را معادل نون تأکید در ترجمه قرار داده‌اند و اصول لغوی و معنایی بر ترجمه ایشان منطبق است. در ترجمه دوم، انصاریان قید (یقیناً) را به‌عنوان معادل نون تأکید قلمداد کرده‌اند و اصول لغوی و معنایی، در ترجمه ایشان نیز حاکم است. در ترجمه سوم، مکارم‌شیرازی به برگردان نون تأکید در ترجمه توجه کرده و قید تأکید (به‌طورقطع) را معادل آن برگزیده‌اند؛ لذا اصول نحوی و لغوی در ترجمه ایشان رعایت شده است. در ترجمه چهارم، الهی قمشه‌ای قید کیفیت (سخت) را که معادل مفعول مطلق در زبان فارسی است به‌عنوان معادل نون تأکید برگزیده‌اند.

ترجمه پیشنهادی: هنگامی که (از کرده خویش) پشیمان شدند و دریافتند که به‌راستی (از مسیر حق) گمراه شده‌اند، گفتند: اگر پروردگاران به ما رحم نکنند یقیناً از زیانکاران خواهیم بود.

۱۳-۳. ﴿وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لِيُبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَعَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (أعراف / ۱۶۷).

* فولادوند: و [یاد کن] هنگامی را که پروردگارت اعلام داشت که تا روز قیامت بر آنان [یهودیان] کسانی را خواهد گماشت که بر ایشان عذاب سخت بچشانند. آری، پروردگار تو زود کیفر است و همو آمرزنده‌ی بسیار مهربان است.

* انصاریان: و [یاد کنید] هنگامی را که پروردگارت اعلام کرد که: بی‌تردید تا روز قیامت کسانی را بر ضد یهودیان [متجاوز و سرکش] برانگیزد و مسلط کند که همواره عذابی سخت به آنان بچشانند مسلماً پروردگارت زود کیفر و یقیناً [نسبت به تابثان] بسیار آمرزنده و مهربان است.

* مکارم‌شیرازی: و (نیز به‌خاطر بیاور) هنگامی را که پروردگارت اعلام کرد تا دامنه‌ی قیامت، کسی بر آنها مسلط خواهد ساخت که همواره آنها را در عذاب سختی قرار دهد زیرا پروردگارت مجازاتش سریع، (و) درعین‌حال، نسبت به توبه‌کاران) آمرزنده و مهربان است.

* الهی قمشه‌ای: و آن‌گاه که خدای تو اعلام نمود که تا روز قیامت کسی را به عقوبت و عذاب سخت بر آنها برانگیزد که پروردگار تو همانا زود کیفرکننده‌ی (ستمکاران) و (به خلق) بسیار بخشنده و مهربان است.

چنان‌که مشهود است به‌جز انصاریان که قید (بی‌تردید) را به‌عنوان معادل نون تأکید قرار داده‌اند، هیچ‌یک از مترجمان به معنای تأکیدی نون در ترجمه خود توجه نکرده و جمله را به‌صورت خبری ساده ترجمه کرده‌اند. ترجمه پیشنهادی: و (ای محمد یاد کن)، هنگامی که پروردگارت اعلام کرد: یقیناً تا روز قیامت، کسانی را بر آنان مسلط خواهد کرد که به‌سختی عذابشان کنند. بی‌شک پروردگارت نسبت به مجازات (کافران) سریع و نسبت به (توبه‌کنندگان) بسیار آمرزنده و مهربان است.

۱۴-۳. ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمَلاً خَفِيئاً فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلَتْ دَعَا اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ آتَيْتَنَا صَالِحاً لَنُكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ﴾ (أعراف / ۱۸۹).

* فولادوند: اوست آن کس که شما را از نفس واحدی آفرید و جفت وی را از آن پدید آورد تا بدان آرام گیرد. پس چون [آدم] با او [حوا] درآمیخت باردار شد، باری سبک و [چندی] با آن [بار سبک] گذرانید و چون سنگین‌بار شد، خدا، پروردگار خود را خواندند که اگر به ما [فرزندی] شایسته عطا کنی قطعا از سپاسگزاران خواهیم بود.

* انصاریان: او کسی است که شما را از یک تن آفرید و همسرش را از او پدید آورد تا در کنارش آرامش یابد پس هنگامی که مرد با زن آمیزش نمود، زن به حملی سبک حامله شد، پس با آن حمل سبک، زنگی را ادامه داد پس چون سنگین‌بار شد، زن و شوهر پروردگارش را خواندند که: اگر به ما فرزندی تندرست و سالم عطا کنی، مسلماً از سپاسگزاران خواهیم بود.

* مکارم‌شیرازی: او خدایی است که (همه‌ی) شما را از یک فرد آفرید و همسرش را نیز از جنس او قرار داد تا در کنار او بیاساید. سپس هنگامی که با او آمیزش کرد، حملی سبک برداشت که با وجود آن، به کارهای خود ادامه می‌داد و چون سنگین شد، هر دو از خداوند و پروردگار خود خواستند: اگر فرزندی صالح به ما دهی، از شاکران خواهیم بود!

* الهی‌قمشه‌ای: اوست خدایی که همه‌ی شما را از یک تن بیافرید و از (نوع) او نیز جفتش را مقرر داشت تا به او انس و آرام گیرد و چون با او خلوت کرد باری سبک برداشت پس با آن بار حمل چندی بزیست تا سنگین شد، آن‌گاه هر دو خدا و پروردگار خود را خواندند که اگر به ما فرزندی صالح (و تندرست) عطا کردی البته از شکرگزاران خواهیم بود.

در ترجمه اوّل و دوم، فولادوند و انصاریان به برگردان نون تأکید در فعل (لَنَكُونَنَّ) توجه کرده و به ترتیب قید (قطعاً و مسلماً) را معادل آن قرار داده‌اند و تعادل لغوی - معنایی بر ترجمه ایشان حاکم است. در ترجمه سوم، مکارم‌شیرازی به معنای تأکیدی نون در جمله پایه توجه نکرده و جمله را به صورت ساده ترجمه کرده‌اند. در ترجمه چهارم، الهی قمشه‌ای قید (البته) را جایگزین نون تأکید در ترجمه کرده و به نکته نحوی آن توجه کرده‌اند؛ البته جا دارد به این نکته نیز اشاره کنیم که در زمان فعل شرط (لَئِنْ ءَاتَيْنَا) و جواب شرط (لَنَكُونَنَّ) فصاحت معنایی حاکم نیست.

ترجمه پیشنهادی: او کسی است که شما را از نفس واحد (نفس آدم) آفرید و از آن نفس جفت او را پدید آورد تا با او آرام گیرد پس زمانی که (مرد) با (زن) نزدیکی کرد، (زن) به حملی سبک حامله شد سپس (چندی) را با آن (بار سبک) گذرانید آنگاه که بارش سنگین شد، هر دو (زن و شوهر) خداوند و پروردگار خویش را خواندند: اگر فرزندی سالم و تندرست به ما عطا کنی بی‌شک از سپاسگزاران خواهیم بود.

۳-۱۵. ﴿وَإِذَا يَنْزَعُكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ (اعراف/ ۲۰۰).

* فولادوند: و اگر از شیطان وسوسه‌ای به تو رسد، به خدا پناه بر، زیرا که او شنوای داناست.

* انصاریان: و اگر [وسوسه‌ای از سوی] شیطان، تو را [به خشم بر مردم و ترک مهربانی و ملاطفت] تحریک کند، به خدا پناه جوی زیرا خدا شنوا و داناست.

* مکارم‌شیرازی: و هرگاه وسوسه‌ای از شیطان به تو رسد، به خدا پناه ببر که او شنونده و داناست.

* الهی قمشه‌ای: و چنانچه بخواهد از طرف شیطان (انس و جن) در تو وسوسه و جنیشی پدید آید به خدا پناه بر که او به حقیقت شنوا و داناست.

در این نمونه، هیچ‌یک از مترجمان به معنای تأکیدی نون در ترجمه توجه نکرده و جمله را به صورت شرط ساده ترجمه کرده‌اند؛ در ضمن همان‌طور که قبلاً نیز اشاره کردیم «إن» از ادوات شرطی است که بر وقوع احتمالی فعل در آینده اشاره دارد و دلیل ملحق شدن «نون تأکید» به فعل به این خاطر است که به معنای فعل قطعیت بخشد، حال‌آنکه مترجمان به این نکته‌ی بلاغی دقت نکرده‌اند.

ترجمه‌ی پیشنهادی: و یقیناً وسوسه‌ای از شیطان (افراد شیطان‌صفت) به تو می‌رسد، پس به خدا پناه ببر چراکه او شنوای داناست.

خلاصه آیات مؤکد به همراه ترجمه‌های ارائه‌شده و ساختار نون ثقیله در جمله‌های اسمیه و فعلیه را طی بررسی‌های صورت گرفته، در جدول زیر نشان می‌دهیم:

جدول شماره ۱

ردیف	سوره	آیه	فعل مؤکد	جمله	اسلوب	نوع فعل	مثبت	منفی	لام موطنه	فولادوند	انصاریان	مکارم شیرازی	الهی قمشه‌ای
۱	أعراف	۶	لَسْتَلْنُ (۲)	فعلیه	قسم	مضارع	✓	-	✓	قطعاً خواهیم پرسید	به‌طور یقین پرسش خواهیم کرد	به یقین سؤال خواهیم کرد	البتة بازخواست خواهیم کرد
۲	أعراف	۷	لَقُضِّنَ	فعلیه	قسم	مضارع	✓	-	✓	گزارش خواهیم داد	بی‌تردید بیان خواهیم کرد	مسئلاً شرح خواهیم داد	بیان کنیم
۳	أعراف	۱۶	لَأَقْعُدَنَّ	فعلیه	قسم	مضارع	✓	-	✓	خواهم نشست	یقیناً در کمین خواهم نشست	کمین می‌کنم	البتة در کمین می‌نشینم
۴	أعراف	۱۷	لَأَتَيْنَنَّ	فعلیه	قسم	مضارع	✓	-	✓	می‌تازم	می‌تازم	می‌روم	در می‌آیم
۵	أعراف	۱۸	لَأَمْلَأَنَّ	فعلیه	شرط و قسم	مضارع	✓	-	✓	قطعاً پر خواهم کرد	بی‌تردید لبریز خواهم کرد	پر می‌کنم	به یقین پر می‌گردانم
۶	أعراف	۲۳	لَنَكُونَنَّ	فعلیه	شرط و قسم	مضارع	✓	-	✓	مسئلاً خواهیم بود	مسئلاً خواهیم بود	خواهیم بود	سخت خواهیم بود
۷	أعراف	۲۷	لَايَقْتَنَنَّ	فعلیه	ندا	مضارع	-	-	-	زنهار به فتنه نیندازد	نفریب	نفریب	مبادا فریب دهد
۸	أعراف	۳۵	يَأْتِينَنَّ	فعلیه	ندا و	مضارع	✓	-	-	بیایند	آیند	بیایند	بیایند

								شرط به اِما						
بیرون می کنیم - برگردید	به یقین بیرون خواهیم کرد- بازگردید	مسلماً بیرون می کنیم - بی چون و چرا بازگردید	بیرون خواهیم کرد - برگردید	✓	-	✓	مضارع	قسم	فعلیه	لُتَخْرَجَنَّ - لَتَعُوذَنَّ	۸۸	أعراف	۹	
همانا بریده - به دار خواهم آویخت	سوگند می خورم قطع می کنم - به دار می آویزم	قطعاً جدا می کنم - به دار خواهم آویخت	خواهم برید - به دارخواهم آویخت	✓	-	✓	مضارع	قسم	فعلیه	لَأُقَطِّعَنَّ - لَأُصَلِّبَنَّ	۱۲۴	أعراف	۱۰	
البته ایمان می آوریم - می فرستیم	قطعاً ایمان می آوریم - خواهیم فرستاد	یقیناً ایمان می آوریم - روانه می کنیم	حتماً ایمان خواهیم آورد - قطعاً روانه خواهیم ساخت	✓	-	✓	مضارع	شرط و قسم	فعلیه	لَتُؤْمِنَنَّ - لَتُرْسَلَنَّ	۱۳۴	أعراف	۱۱	
سخت خواهیم بود	به طور قطع خواهیم بود	یقیناً خواهیم بود	قطعاً خواهیم بود	✓	-	✓	مضارع	شرط و قسم	فعلیه	لَتَكُونَنَّ	۱۴۹	أعراف	۱۲	
برانگیزد	مسلط خواهد ساخت	بی تردید برانگیزد و مسلط کند	خواهد گماشت	✓	-	✓	مضارع	قسم	فعلیه	لَيَبْعَثَنَّ	۱۶۷	أعراف	۱۳	
البته خواهیم بود	خواهیم بود	مسلماً خواهیم بود	قطعاً خواهیم بود	✓	-	✓	مضارع	شرط و قسم	فعلیه	لَتَكُونَنَّ	۱۸۹	أعراف	۱۴	
وسوسه و جنیشی پدید آیدش	وسوسه‌ای رسد	تحریک کند	وسوسه‌ای رسد	-	-	✓	مضارع	شرط	فعلیه	يَنْزَعَنَّ	۲۰۰	أعراف	۱۵	

نتیجه گیری

در این پژوهش به نقد و بررسی ۱۹ نمونه از ترجمه جملات مؤکد با نون ثقیله در ترجمه‌های آقایان الهی قمشه‌ای، فولادوند، انصاریان و مکارم‌شیرازی از سوره اعراف پرداختیم و مشخص شد که معادل نون تأکید در زبان فارسی، قید تأکید ویژه (مختص) است که خود بر دو قسم است: ۱. گروه قیدی ایجاب ۲. گروه قیدی نفی. این قبیل قیده‌ها با توجه به تأکید جمله مشخص (جمله مثبت و منفی)، نمی‌توانند به‌جای هم به کار روند و این خط‌مشی است که باید رعایت گردد؛ لذا همان‌گونه که از نظر گذشت، این مسئله در ترجمه الهی قمشه‌ای در خصوص کاربرد قید تأکید «البته»، مشترکاً در جملات مثبت و منفی، به‌صورت بارز نمود یافته است. قیده‌های ویژه در زبان فارسی، معمولاً بعد از نهاد و در بعضی موارد بعد از مفعول قرار می‌گیرند و همیشه عنوان قید را با خود حمل می‌کنند؛ عنوانی که آن‌ها را از ظاهر شدن در نقش‌های دیگر (فاعل و...) بی‌نیاز می‌دارد و بالعکس عناصر دیگر هم نمی‌توانند نقش آن‌ها (قید ویژه) را ایفا کنند، مگر در مواردی که ساختار متن فارسی ایجاب می‌کند و فقط می‌توانند به‌عنوان قید در جمله به کار روند نه چیز دیگر؛ نمونه این مورد در ترجمه فولادوند، در آیه ۲۷ سوره اعراف است که شبه جمله «زنهار» را - که در بافتار متن، معنای فعل را می‌رساند - به‌عنوان قید آورده‌اند. باید به این مسئله هم توجه کرد که میان معادل نون تأکید و مفعول مطلق، به دلیل داشتن شباهت زیاد به هم در زبان مقصد، اشتباهی رخ ندهد همان‌طور که برخی از مترجمان از جمله الهی قمشه‌ای در چند مورد ناخواسته دچار این لغزش شده‌اند؛ ایشان قید کیفیت «کاملاً» و «سخت» را - که معادل مفعول مطلق است - به‌عنوان معادل نون تأکید آورده‌اند. پس به‌طور کلی می‌توان گفت: در میان قیده‌های ویژه، قید «قطعاً» (در جملات مثبت مؤکد) و قید «هرگز» (در جملات منفی مؤکد) مناسب‌ترین معادل برای برگردان نون تأکید در زبان فارسی است. در میان مترجمان هم، انصاریان با توجه به بیشترین معادل‌یابی دقیق (۱۵ مورد) و رعایت ساختار زبانی در اغلب موارد نسبت به سه مترجم دیگر در برگردان نون تأکید موفق‌تر عمل کرده‌است.

فرجام سخن اینکه، وسعت واژگانی و پیچیدگی ساختار نحوی زبان عربی - خصوصاً ساختار تأکید که مبحث گسترده‌ای را به خود اختصاص داده و این امکان نیز وجود دارد که در یک جمله زنجیره‌ای از تأکیدات در اشکال مختلف به کار رود - و برتری آن بر زبان فارسی و از طرف دیگر لطافت و حساسیت معانی قرآن و

ظرافت‌های زبانی و ادبی نهفته در آن، کار ترجمه را به مراتب برای مترجم دشوارتر می‌سازد و از عمده چالش‌هایی است که اکثر مترجمان با آن دست‌وپنجه نرم می‌کنند.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارد.

منابع

قرآن کریم

۱. ابن الناظم، بدر الدین. (۱۳۴۲ق). شرح ألفیه ابن الناظم، النجف: المطبعة العلویة.
۲. حجّت، هادی. (۱۳۷۸ش). «تاریخچه‌ی نقد ترجمه‌های فارسی قرآن کریم»، ترجمان وحی، شماره ۶، صص ۶۱ - ۴۹.
۳. السامرائی، فاضل صالح. (۱۴۲۸ق). معانی النحو، المجلد الرابع، بیروت: دار إحياء التراث العربی.
۴. الشرتونی، رشید. (۱۳۸۸ش). مبادئ العربیة فی الصرف والنحو، المجلد الرابع، چاپ چهارده، تهران: انتشارات اساطیر.
۵. فرشیدورد، خسرو. (۱۳۹۳ش). دستور مختصر تاریخی زبان فارسی، چاپ پنجم، تهران: انتشارات زوآر.
۶. قلی‌زاده، حیدر. (۱۳۸۰ش). مشکلات ساختاری ترجمه قرآن کریم، چاپ اول، دانشگاه تبریز: مؤسسه تحقیقاتی علوم اسلامی - انسانی.
۷. مکارم‌شیرازی، ناصر و همکاران. (۱۳۸۴ش). تفسیر نمونه، جلد ۶، چاپ سی، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۸. موسوی‌همدانی، محمدباقر. (۱۳۷۴ش). ترجمه تفسیر المیزان، جلد ۸، قم: انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.